

СЕКЦІЯ 4

«ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ БІЗНЕС-ОСВІТИ ТА УПРАВЛІННЯ ЗНАННЯМИ»

Вієвська М. Г. к. п. н,
доцент кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін
Криворізький економічний інститут
ДВНЗ «Криворізький Національний Університет»
vievskaya@i.ua

Vievskaya Muza
Ph.D. in Education
Associate Professor of The Social and Human Sciences Department
Kryvyi Rih Institute of Economics
vievskaya@i.ua

БАГАТОРІВНЕВА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ В СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТА ОСВІТИ

АНОТАЦІЯ. У статті розглянуто рівні соціальної відповідальності, розкривається поняття «педагогічна система». Наведено приклад структури системи вищої економічної освіти як соціально-педагогічної системи. Автор характеризує соціальну відповідальність освіти, вищих навчальних закладів, викладача і звертає увагу на необхідність управління соціальною відповідальністю на всіх рівнях у системі менеджменту освіти.

КЛЮЧОВІ СЛОВА. Вища економічна освіта, соціальна відповідальність освіти, вищих навчальних закладів, викладача.

MULTILEVEL SOCIAL RESPONSIBILITY IN MANAGEMENT SYSTEM OF EDUCATION

ABSTRACT: In the article the levels of social responsibility and the «educational system» concept are revealed. An example of the higher economic education structure as a social and educational system is given. The author describes the social responsibility of higher education and academics, and emphasizes the need of managing

social responsibility at all levels of the management system of education.

KEYWORDS: social responsibility, educational system, higher economic education structure, social responsibility of higher education.

Вища економічна освіта як ланка загальноосвітньої структури забезпечується вищими навчальними закладами, діяльність яких є послідовною, системною, спрямованою на здобуття особами, що обрали певну фахову спеціалізацію, відповідної кваліфікації.

Вона поєднує ознаки соціальних і педагогічних систем.

Виходячи з поняття «педагогічної системи», введеного Н. В. Кузьміною, має сенс зазначити, що вища економічна освіта представляє собою функціональну структуру, діяльність якої підпорядкована певній меті, а фахівці, які включені до її діяльності, діють у системі задля досягнення цієї соціально спрямованої мети.

Враховуючи сутність і складність даного утворення, указану систему можна представити як сукупність певних елементів, або підсистем.

Рис. 1. Соціально-педагогічна структура системи вищої економічної освіти

Підсистема керування об'єднує рівні, які забезпечують керування системи завдяки здійсненню керівництва через державне управління, організаційний менеджмент, навчальний менеджмент.

Підсистема цільового проектування дозволяє поєднати у практиці освітньої діяльності вимоги державного стандарту, змісту професійної освіти, цілей процесу професійного навчання.

Підсистема забезпечення формує єдине середовище, у якому відбувається процес навчально-професійної підготовки фахівців і містить такі види забезпечення, як правове, інформаційне, кадрове, методичне, матеріально-дидактичне тощо.

Функціональна підсистема спрямована на реалізацію у системі навчального менеджменту всіх його функцій: планування, організації, мотивації, контролю.

У кінцевому варіанті всі підсистеми працюють на формування підсистеми педагогічної взаємодії, яка передбачає визначення та дотримання певних позицій учасників процесу навчально-професійної підготовки (суб'єкт-суб'єктної; суб'єкт-об'єктної) як пріоритетних, організацію взаємодії за рівнями конвенційної взаємодії, побудову системи педагогічних впливів відповідно до технологій навчально-професійної підготовки фахівців.

Єдність підсистем, дієвість та ефективність системи в цілому визначається соціальною відповідальністю осіб, що працюють на кожному з її рівнів. Тому актуальною є точка зору науковців, що потрібна система соціальної відповідальності з усвідомлення суспільної ролі, задоволення взаємних зобов'язань і вимог основними інституціями та учасниками освітньої сфери (державою, вищими навчальними закладами, домогосподарствами, які мають у своєму складі студентів або майбутніх абітурієнтів, роботодавцями, студентами та викладачами вишів, колегами з вишів інших країн) щодо результатів спільної діяльності з виробництва-споживання освітніх послуг, формування всебічно розвинених, високоморальних громадян задля соціально-економічного розвитку країни та її регіонів [8, с. 386].

Соціальна відповідальність системи освіти, за визначенням Л.Антошкіної [1, с. 18], полягає у відповідальності навчального закладу за потенційні та реальні наслідки, які виникають у ході реалізації його випускниками набутих знань, навичок і умінь стосовно тих суспільних груп, структур та інститутів, з якими вони взаємодіють.

При розкритті сутності наступного рівня соціальної відповідальності — рівня вищих навчальних закладів — потребує уваги праця А. Федорова, який вважає, що вищі навчальні заклади є соціально відповідальними за ефективне використання суспільних (державних) ресурсів для підвищення ефективності роботи вишів, забезпечення єдності навчання і виховання, залучення

студентів і викладачів до різних соціальних практик; власних ресурсів для розвитку і консолідації суспільства, проведення демократичних реформ; взаємодії з окремими громадянами, органами влади, бізнес-структурами, різними організаціями й установами для функціонування вишу як соціального інституту відкритого типу, центру соціальної політики в регіоні його присутності [8, с. 397].

Вчені Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана, спираючись на ідеї В. Тамбовцева [9], наголошують, що від соціально відповідального університету очікують насамперед досягнення високих кінцевих результатів діяльності, розуміючи під ними зміни в станах інших індивідів або організацій, які прямо чи непрямо спричинені діями працівників даної організації.

Кінцеві результати діяльності вишів науковці [8—10] пропонують відображати в трьох вимірах:

- когнітивні результати — переданий-здобутий рівень знань, умінь і навичок як основи правильної професійної діяльності й орієнтації студентів у світі (пізнавальний компонент освітньої діяльності);

- економічні результати — відповідність структури, обсягів знань і здобутих під час навчання навичок попиту на ринку праці (людський капітал студента — майбутнього працівника у вузькому значенні, який дорівнює його капіталізованому доходу, або тій сумі коштів, дохід від яких дорівнює одержуваній цим індивідом заробітній платі);

- соціальні результати — набутий у виші соціальний капітал, тобто різноманітні зв'язки індивіда з іншими індивідами, групами й організаціями, якими він може скористатися для розв'язання своїх проблем (реалізації своїх інтересів).

Соціально відповідальний університет в умовах інтелектуалізації, технологізації, інформатизації та глобалізації суспільства, на думку М. Ізмайлової [4], вносить особливий внесок у становлення економіки знань, розвиток соціальних взаємовідносин з державою та бізнес-спільнотою через виконання освітньої, наукової та просвітницької функцій, формує у всіх зацікавлених сторін розуміння соціальної відповідальності як базової цінності у суспільстві та як інструмент рішення всієї сукупності соціально-економічних завдань.

Наступний рівень соціальної відповідальності — це рівень викладача вишу. Соціальна відповідальність педагогічної діяльності на думку Є. Алферової відбиває прихильність учителя загальнолюдським і професійним етичним нормам, цінностям, ідеалам.

Соціальна відповідальність учителя визначається, вважає науковець, професійною, передусім, гуманістичною мотивацією — любов до дітей, прагнення зробити їм підтримку і допомогу, ідеалами — переконаність у наявності здатності у кожного учня, а також інтересом до дитини [7, с. 119—121].

О. Кочерга соціальну відповідальність визначає як інтегральну професійну якість особистості викладача, що включає в себе усвідомлення суспільної значущості своєї діяльності, чітке знання своїх професійних функцій, володіння вміннями і навичками педагогічної діяльності, ініціативу, самостійність і творче ставлення до справи [6, с. 11—14]. На думку дослідниці соціальна відповідальність є критерієм соціальної зрілості особистості, яка виявляється у потребі самореалізації не себе в суспільстві, а себе для суспільства [5, с. 72—79].

Т. Волкова [3], досліджуючи педагогічний супровід зростання особистісно-професійної відповідальності викладача, переконалася в тому, що у його професійній свідомості уявлення про професійну відповідальність обмежуються відповідальністю за знання та вміння з предмету (93 % від загальної кількості респондентів), але не розповсюджується на сферу особистісного становлення того, хто навчається. Враховуючи означене, науковець дійшла висновку про те, що більшість викладачів педагогічній практиці орієнтовані на дотримання дисциплінарних норм, що суттєво звужує сферу прояву власного професіоналізму.

Враховуючи обмеженість обсягу тез, ми навели лише деякі визначення. В той же час, незважаючи на різноманіття трактувань соціальної відповідальності, наявність докторських досліджень з проблем формування соціально відповідального викладача, питання соціальної відповідальності викладача вищого навчального закладу потребує вирішення.

Аналіз наукової літератури дозволяє дійти висновку, що соціально відповідальний викладач університету має забезпечити якість надання освітніх послуг безпосереднього та опосередкованого характеру: безпосередньо — найякіснішу підготовку студентів за певною спеціальністю, закладаючи можливості майбутньому фахівцю з працевлаштування, одержання високої зарплати і швидкого кар'єрного зростання, опосередковано — ефективність діяльності організацій і підприємств, на яких будуть працювати випускники вишу.

Саме тому соціальна відповідальність викладача розглядається М. Измайловою у контексті його професії та передбачає відповідальність перед суспільством не тільки за засвоєння молоддю

професійних знань, а й за виконання ними прийнятих у країні норм і правил, за результати майбутньої діяльності.

Забезпечуючи єдність соціально відповідального середовища, державне управління системою освіти, що здійснюється Міністерством освіти і науки, визначає регламент діяльності, забезпечує керованість усіх ланок освіти як соціально-педагогічної системи. Вона є функціональною структурою, що включає сукупність закладів, об'єднаних єдністю мети. Оскільки означена структура має координувати процес управління соціальною відповідальністю університетів, навчальних закладів, яким у свою чергу підпорядковані власні структури, то можна говорити про наступні рівні соціальної відповідальності: держави, вищої освіти, навчального закладу, викладача та студента.

Література

1. Антошкіна Л. І. Соціальна відповідальність інституту приватної освіти / Л. І. Антошкіна // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. — 2014. — № 4(28). — С. 17—22.

2. Вієвська М. Г. Менеджмент вищої економічної освіти: навчально-методичний посібник / Вієвська М. Г., Красовська Л. І., Шкіря Н. Л. — Львів: Магнолія 2006, 2011. — 346 с.

3. Волкова Татьяна Константиновна. Педагогическое сопровождение роста личностно-профессиональной ответственности учителя: автореф. дис. на соискание ученой степени канд. пед. наук: спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / Т. К. Волкова — Хабаровск, 2009. — 26 с.

4. Измайлова М. А. Социальная ответственность образовательных организаций в условиях экономики знаний // journal-aael.intelbi.ru/main/wp-content/uploads/2014/10/130-133.pdf

5. Кочерга О. Досвід підготовки соціально відповідального вчителя початкової школи через використання інтерактивних технологій / О. Кочерга // Проблеми підготовки сучасного вчителя. — 2011. — № 4 (Ч. 2). — С. 72—79.

6. Кочерга О. Проблема формування соціальної відповідальності вчителя в спадщині педагогів-класиків другої половини XIX століття / О. Кочерга // Історико-педагогічний альманах. — 2010. — Випуск I. — С. 11—14.

7. Педагогика в глобализирующемся пространстве науки: от учителя традиционной школы Я. А. Коменского — к элитному учителю новой школы: материалы VII Всероссийской научно-практической конференции «Педагогика в глобализирующемся пространстве науки» (28—29 марта 2013 г., г. Тобольск) / Ответственный редактор: Т. А. Яркова; под ред. И. В. Белич, Э. П. Кожевниковой, И. И. Черкасовой. —

М. — Тобольск: Изд-во Московского психолого-социального университета, 2013. — 212 с.

8. Соціальна відповідальність: теорія і практика розвитку: монографія / А. М. Колот, О. А. Грішнова та ін. за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Колота. — К.: КНЕУ, 2012. — 501, 3с.

9. Тамбовцев В. Л. Конечные результаты отрасли образования и проблемы их измерения / В. Л. Тамбовцев // Вопросы образования. — 2006. — № 1. — С. 5—24.

10. Шевченко Л. С. Соціальна відповідальність вищих навчальних закладів: аспект якості освіти / Л. С. Шевченко // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». — 2011. — № 4(7). — С. 5—15.

Вороновська Л. П.

старший викладач кафедри вищої математики, ДВНЗ «Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова» voronovskaya.larisa@gmail.com

Voronovska L.

Senior Lecturer, Department of Mathematics,
SHEI «O.M. Beketov national university of urban economy in Kharkiv»
voronovskaya.larisa@gmail.com

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ ВИБІР СТУДЕНТАМИ ТРАЕКТОРІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

АНОТАЦІЯ. У статті представлено досвід формування професійної мобільності майбутнього фахівця комунального господарства через реалізацію педагогічної умови сприяння ситуаціям вибору студентами траекторії професійної реалізації та відповідальності за цей вибір.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: професійна мобільність, траекторія професійної реалізації, відповідальність, майбутній фахівець комунального господарства.

STUDENTS' RESPONSIBLE CHOICE OF PROFESSIONAL SALES TRAJECTORY

ABSTRACT. In the article it is presented the experience of forming the professional mobility of a future municipal services specialist through the implementation of educational situations providing assistance selecting students' professional realization trajectory and responsibility for this choice.

KEYWORDS: professional mobility, trajectory of professional realization, responsibility, future specialist of utilities.